Journal of New Approach to Children's Education (JNACE) **Original Article**

Spring-2026, Volume 8, No 1 **DOI: 10.22034/naes.2026.570577.1836**

ISSN: 2716-9766

Predicting Adolescents' High-Risk Behaviors Based on Teachers' Leadership Styles and the Quality of Teacher-Student Relationships

Farangis Demehri[1*], Yeganeh Dehshiri[1], Sepideh Semasar Yazdi[1]

[1] Department of Psychology, Faculty of Humanities, University of Science and Art, Yazd, Iran.
*** Corresponding Author:** demehri@sau.ac.ir

Received: 2026-05-29 **Accepted:** 2026-06-06 **Publication:** 2026-06-20

Abstract

Background and Aim: This study aimed to predict adolescents' high-risk behaviors based on teachers' leaderships styles and the quality of teacher-student relationships.

Methods: The research method was descriptive-correlational. The statistical population consisted of male high school students in Yazd during the 2023-2024 academic year, from which 120 participants were selected via multi-stage cluster sampling. Participants completed Hersey and Blanchard's Leadership Style Questionnaire, Murray and Zvoch's Teacher-Student Relationship Inventory, and a high-risk behaviors questionnaire. Data were analyzed using Pearson's correlation coefficient and multiple regression analysis in SPSS version 20.

Results: The findings revealed that a directive leadership style and alienation in the teacher-student relationship were positive and significant predictors of high-risk behaviors. In contrast, a participative leadership style and a positive teacher-student relationship were negative and significant predictors of such behaviors. Persuasive and delegative styles, as well as the trust component, did not show significant predictive power.

Conclusion: The final model explained approximately 48% of the variance in high-risk behaviors. The results emphasize the importance of reducing authoritarian management styles, strengthening participative approaches, and enhancing the emotional quality of teacher-student relationships as school-based strategies for preventing adolescent high-risk behaviors.

Keywords: High-Risk Behaviors, Leadership Styles, Teacher–Student Relationship

© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license. © 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Demehri, F & et al. (2026). Predicting Adolescents' High-Risk Behaviors Based on Teachers' Leadership Styles and the Quality of Teacher-Student Relationships. *JNACE*, 8(1): 114-122.

فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان مقاله پژوهشی

بهار ۱۴۰۵، دوره ۸، شماره ۱

DOI: 10.22034/naes.2026.570577.1836

ISSN: 2716-9766

پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان بر اساس سبک‌های رهبری معلمان و کیفیت رابطه معلم–دانش‌آموز

فرنگیس دمهری*[۱]، یگانه دهشیری[۱]، سپیده سمسار یزدی[۱]

[۱] گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و هنر، یزد، ایران

* نویسنده مسئول: demehri@sau.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۰۸ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۱۶ تاریخ چاپ مقاله: ۱۴۰۵/۰۳/۳۱

چکیده

زمینه و هدف: این پژوهش با هدف پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان بر اساس سبک‌های رهبری معلمان و کیفیت رابطه معلم–دانش‌آموز انجام شد. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود.

روش پژوهش: جامعه آماری شامل دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهر یزد در سال تحصیلی ۱۴۰۲–۱۴۰۳ بود که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای ۱۲۰ نفر انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان پرسشنامه‌های سبک رهبری هرسی و بلانچارد، رابطه معلم–دانش‌آموز موری و زوواک و پرسشنامه رفتارهای پرخطر را تکمیل کردند. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه در نرم‌افزار SPSSنسخه ۲۰ تحلیل شدند.

یافته ها: یافته‌ها نشان داد که سبک رهبری دستوری و بیگانگی معلمان در رابطه معلم–دانش‌آموز، پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار رفتارهای پرخطر هستند. در مقابل، سبک رهبری مشارکتی معلمان و ارتباط مثبت معلم–دانش‌آموز، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار رفتارهای پرخطر بودند. سبک‌های استدلالی و تفویضی معلمان و همچنین مؤلفه اعتماد، پیش‌بینی معناداری نشان ندادند.

نتیجه گیری: مدل نهایی پژوهش حدود ۴۸ درصد از واریانس رفتارهای پرخطر را تبیین کرد. نتایج بر اهمیت کاهش سبک‌های رهبری آمرانه، تقویت سبک مشارکتی و بهبود کیفیت روابط عاطفی معلم با دانش‌آموز به‌عنوان راهکارهای مدرسه‌محور برای پیشگیری از رفتارهای پرخطر نوجوانان تأکید دارد.

واژگان کلیدی: رفتارهای پرخطر، سبک های رهبری معلمان، کیفیت رابطه معلم و دانش آموز

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: دمهری، فرنگیس دهشیری، یگانه؛ سمسار یزدی، سپیده. (۱۴۰۵). پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان بر اساس سبک‌های رهبری معلمان و کیفیت رابطه معلم–دانش‌آموز. *فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان* ، ۸(۱): ۱۴۱-۱۲۲.

مقدمه

نوجوانی دوره‌ای حساس و سرنوشت‌ساز در چرخه رشد انسان است که با تحولات سریع زیستی، شناختی، هیجانی و اجتماعی همراه بوده و فرد را در معرض طیفی از رفتارهای پرخطر قرار می‌دهد (Steinberg, 2021). این رفتارها می‌توانند پیامدهای منفی کوتاه‌مدت و بلندمدتی بر سلامت جسمی و روانی، عملکرد تحصیلی و سازگاری اجتماعی نوجوانان برجای بگذارند. رفتارهای پرخطر به مجموعه‌ای از کنش‌های آسیب‌زا اطلاق می‌شود که شامل خشونت و قلدری، مصرف مواد، رفتارهای جنسی ناایمن، خودزنی، افکار و اقدام به خودکشی و ترک تحصیل است (Gage, Grasley-Boy, Pico, & Spybrookk, 2022). گزارش‌های سازمان جهانی بهداشت نشان می‌دهد که رفتارهای پرخطر از علل اصلی مرگ‌ومیر، ناتوانی و اختلال در کیفیت زندگی نوجوانان ۱۰ تا ۱۹ سال در سطح جهان به‌شمار می‌آیند (Li, Bergin, & Olsen, 2022). در ایران نیز شواهد پژوهشی بیانگر شیوع نگران‌کننده رفتارهای پرخطر در میان دانش‌آموزان است. برای نمونه، مطالعه بهادیوند، دوستی ایرانی، کرمی، قربانی، محمدی (۱۴۰۰) نشان داد که حدود ۱۰/۵ درصد از دانش‌آموزان ایرانی درگیر درگیری‌های فیزیکی بوده و ۷/۴ درصد افکار خودکشی را تجربه کرده‌اند. این یافته‌ها بر ضرورت شناسایی عوامل زمینه‌ساز و محافظتی مؤثر در بروز یا پیشگیری از رفتارهای پرخطر نوجوانان تأکید دارند.

اگرچه پژوهش‌های پیشین نقش عوامل فردی، مانند رابطه بین سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با رفتارهای پرخطر نوجوانان (حسینی، ۱۴۰۴)؛ رابطه مستقیم تکانشگری و نوجویی با مشکلات تنظیم هیجان و رفتارهای پرخطر؛ رابطه مستقیم سیستم های فعال سازی/بازداری رفتاری با رفتارهای پرخطر (علیزاده، ۱۴۰۲)، یا نقش عوامل خانوادگی مانند رابطه غیرمستقیم الگوهای ارتباطی در خانواده با رفتارهای پرخطر (سروری، ۱۴۰۲)؛ ارتباط غیرمستقیم سبک‌های فرزندپروری مقتدرانه، مستبدانه و سهل‌گیر به واسطه تنظیم هیجان بر رفتارهای پرخطر (کهنسال نالکیاشری، اسدی مجره، اسدی؛ اکبری، ۱۴۰۱) را بررسی کردند. اما در سال‌های اخیر توجه فزاینده‌ای به نقش محیط مدرسه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بافت‌های اجتماعی تأثیرگذار بر رشد نوجوانان معطوف شده است. مدرسه صرفاً یک نهاد آموزشی نیست، بلکه بستری اساسی برای شکل‌گیری روابط بین‌فردی، تنظیم هیجان، هویت‌یابی و احساس تعلق اجتماعی نوجوانان محسوب می‌شود. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که کیفیت تعاملات در مدرسه می‌تواند به‌عنوان یک عامل خطر یا یک عامل محافظ در برابر رفتارهای پرخطر عمل کند (Frühauf, & Kopp, 2020). در این میان، ارتباط معلم–دانش‌آموز به‌عنوان یکی از نزدیک‌ترین و پایدارترین روابط بزرگسال–نوجوان، نقش محوری در سلامت روان و رفتارهای سازگارانه دانش‌آموزان ایفا می‌کند. گزارش شده است که ارتباط مثبت، حامیانه و مبتنی بر احترام متقابل با معلم، احساس تعلق به مدرسه، انگیزش تحصیلی و تنظیم هیجان دانش آموز را افزایش داده و احتمال بروز رفتارهای مشکل‌ساز دانش آموز را به‌طور معناداری کاهش می‌دهد (Roorda, Jak, Zee, Oort, & Koomen, 2017). در مقابل، روابط منفی، طردکننده یا مبتنی بر کنترل سخت‌گیرانه با افزایش خشم، بی‌اعتمادی، بیگانگی از مدرسه همراه است (Langobardi, Prino, Marengo, & Settanni, 2019). در مطالعه دیگری نشان داده شد که جو مدرسه مانند نظم و ترتیب مدرسه، احترام معلم به دانش آموز به طور معناداری می‌تواند رفتارهای پرخطر نوجوانان را پیش بینی کند و کاهش دهنده مصرف الکل و مواد مخدر و حمله به دیگران و رفتارهای پرخطر جنسی در سال های بعد نوجوان باشد (Ko, Rosenberg, Meza, Dudovitz, Dosanjh & Wong, 2023).

یکی دیگر از عوامل تعیین‌کننده در کیفیت ارتباط معلم–دانش‌آموز، سبک رهبری معلم می‌تواند باشد. سبک رهبری معلم به الگوی غالب تعامل، هدایت و مدیریت کلاس درس اشاره دارد و می‌تواند جو هیجانی و اجتماعی کلاس را به‌طور مستقیم تحت تأثیر قرار دهد (Lu, Low, Bhochhibhoya, Dragicevic, Baumler & Temple, 2024). بر اساس نظریه‌های رهبری آموزشی و روان‌شناسی محیط‌های یادگیری، سه سبک عمده رهبری قابل تمایز است. سبک رهبری تحول‌آفرین با رفتارهای الهام‌بخش، توجه به تفاوت‌های فردی، ایجاد چالش‌های شناختی و حمایت هیجانی شناخته می‌شود و پژوهش نشان داده‌است که این سبک با افزایش خودکارآمدی، انگیزش درونی و پیوند مثبت با مدرسه همراه است (Hennessy, Tanner-Smith, Finch, Sathe, & Kugley, 2018). در مقابل، سبک رهبری تبادلی که بر نظام پاداش و تنبیه و کنترل رفتاری تأکید دارد، اگرچه می‌تواند نظم کلاسی را حفظ کند، اما در صورت غلبه، با کاهش احساس خودمختاری و ارتباط عاطفی دانش‌آموزان مرتبط دانسته شده است. همچنین سبک رهبری غیرمداخله‌گر یا رهاکننده، که با نظارت ضعیف و مسئولیت‌پذیری پایین مشخص می‌شود، به‌طور معناداری با بی‌نظمی، کاهش احساس تعلق و افزایش رفتارهای پرخطر در کلاس درس همراه گزارش شده است (Chung-Do, Goebert, Hamagani, Chang, & Hishinuma, 2017).

با وجود شواهد گسترده درباره نقش مدرسه در پیشگیری از رفتارهای پرخطر، بخش قابل‌توجهی از پژوهش‌های پیشین تمرکز

خود را بر عوامل فردی و خانوادگی معطوف کرده‌اند و نقش متغیرهای سازمانی و ارتباطی مدرسه کمتر به‌صورت نظام‌مند بررسی شده است. به‌ویژه در پژوهش‌های داخلی، غالب مطالعات یا به بررسی رفتارهای پرخطر به‌صورت توصیفی پرداخته‌اند یا تنها یک بعد از محیط مدرسه، مانند جو مدرسه یا حمایت معلم را مورد توجه قرار داده‌اند. این در حالی است که مدرسه یک نظام چندسطحی است و کیفیت ارتباطات در سطوح مختلف آن از مدیریت مدرسه تا تعاملات روزمره کلاس درس می‌تواند به‌صورت هم‌افزا بر رفتار و سازگاری نوجوانان اثرگذار باشد (Frühauf, & Kopp, 2020). از سوی دیگر، اگرچه سبک‌های مدیریتی معلمان به‌طور جداگانه با پیامدهای تحصیلی و انگیزشی دانش‌آموزان مرتبط دانسته شده‌اند، ارتباط این سبک‌ها با رفتارهای پرخطر نوجوانان و نقش واسطه‌ای کیفیت ارتباط معلم–دانش‌آموز در این رابطه کمتر مورد توجه قرار گرفته است. بررسی این مسیرهای غیرمستقیم می‌تواند درک عمیق‌تری از سازوکارهای روان‌شناختی و ارتباطی مؤثر در بروز یا پیشگیری از رفتارهای پرخطر فراهم آورد. اهمیت این موضوع در نظام آموزشی ایران از آن جهت دوچندان می‌شود که مدارس با چالش‌هایی نظیر افزایش رفتارهای پرخطر، افت انگیزش تحصیلی، تعارضات رفتاری و کاهش احساس تعلق دانش‌آموزان مواجه‌اند. شناسایی سبک‌های مدیریتی اثربخش معلمان و تبیین نقش ارتباط معلم–دانش‌آموز می‌تواند مبنایی علمی برای طراحی مداخلات مدرسه‌محور، برنامه‌های توانمندسازی معلمان و سیاست‌گذاری‌های پیشگیرانه در حوزه سلامت روان نوجوانان فراهم کند. از این‌رو، پژوهش حاضر با تمرکز بر تعامل میان سبک‌های رهبری معلمان، کیفیت ارتباط معلم–دانش‌آموز و رفتارهای پرخطر نوجوانان، در پی پر کردن خلأ موجود در ادبیات پژوهشی و ارائه شواهد کاربردی برای بهبود محیط‌های آموزشی است.

روش پژوهش

این پژوهش از نوع همبستگی- رگرسیون است. جامعه آماری آن دانش آموزان پسر دوره دوم دبیرستان بودند که با روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. برای طرح های آماری رگرسیون چندمتغیری، حداقل حجم نمونه ده برابر تعداد متغیرها در نظر گرفته می‌شود (دلاور، ۱۴۰۱). با توجه به اینکه در این پژوهش ۸ خرده مقیاس وجود داشت، حجم نمونه ده برابر تعداد متغیرها، ۸۰ نفر میشد، که با توجه به احتمال ریزش شرکت کننده ها، ۱۲۰ نفر انتخاب شدند. ملاک های ورود به پژوهش شامل رده سنی ۱۶ تا ۱۸ سال، نبود نقص های جسمی و نابینایی و ناشنوایی با توجه به گزارش مدرسه و تمایل و رضایت برای شرکت در پژوهش بود. ملاک خروج نیز عدم تکمیل پرسشنامه در نظر گرفته شد. در ضمن به ملاحاضات اخلاقی از جمله گرفتن رضایت از والدین شرک کننده برای شرکت نوجوان آنها در پژوهش و آزاد بودن نوجوان برای عدم حضور در پژوهش توجه شده است. روش نمونه‌گیری به این صورت بود که ابتدا از بین ۴ منطقه اموزش و پرورش یزد، ۲ منطقه انتخاب و از بین مدارس پسرانه یزد، از هر منطقه ۲ مدرسه و از هر مدرسه ۳ کلاس انتخاب شد و به صورت تصادفی فراخوان شرکت در پژوهش برای نوجوانان ارسال شد تا در صورت تمایل به شرکت، لینک پرسشنامه ها برای انها ارسال شود و در پایان ۱۲۰ پرسشنامه تکمیل شد. پرسشنامه‌های این پژوهش شامل پرسشنامه رفتارهای پرخطر، سبک های رهبری و ارتباط معلم دانش- اموز بود که توسط دانش اموزان هر سه تکمیل شد. برای تحلیل داده ها از روش آماری همبستگی پیرسون و رگرسیون در نسخه ۲۰SPSS استفاده شد.

پرسشنامه سبک های رهبری هرسی و بلانچارد (LSQ)

پرسشنامه سبک های رهبری هرسی و بلانچارد، توسط Hersey & Blanchard (1999) توسعه داده شده است. این پرسشنامه سبک رهبری را بر اساس نظر کارمندان مورد سنجش قرار می دهد و حاوی ۱۲ سوال می باشد. هر سوال یک موقعیت فرضی را به تصویر می کشد و برای آن چهار پاسخ در نظر گرفته شده است. هر پاسخ نشان دهنده نوعی عکس العمل رفتاری رهبر در موقعیت مورد نظر است. کارمندان بر اساس شناختی که از مدیر خود دارند یکی از پاسخها را که به شیوه رفتاری او نزدیک تر است انتخاب می نمایند. هر پاسخ نشان دهنده یکی از سبک‌های رهبری چهارگانه (دستوری، توجیهی، مشارکتی و تفویضی) است که در نظریه رهبری وضعیتی مطرح است. پاسخ دهندگان (دانش آموزان) بر اساس شناخت خود از مدیر، گزینه ای را انتخاب می‌کنند که بیشتر با رفتار مدیرشان همخوانی دارد. نمره هر سبک از مجموع انتخاب های مربوط به ان سبک به دست می اید. سبکی که بالاترین نمره را کسب کند، سبک غالب رهبری مدیر تلقی می‌شود. در پژوهش اصلی از طریق تحلیل عاملی روایی محتوایی و سازه‌ای ان تایید شده است و ضریب الفای ۰/۷۴ برای پایایی ان گزارش شده است. برای هر خرده مقیاس نیز بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۶ ضریب الفای کرونباخ گزارش شده است. در ایران نیز در پژوهش‌های محمدی و روضوی (۱۳۹۵) روایی محتوایی پرسشنامه توسط متخصصان تایید شده است. ضریب الفای کرونباخ برای سبک-های چهارگانه بین ۰/۷۱ تا ۰/۸۷ گزارش شده است. برای سبک دستوری، ۰/۸۲، سبک استدلالی ۰/۷۹، سبک مشارکتی ۰/۸۴ و سبک تفویضی ۰/۷۶ محاسبه شد.

پرسشنامه رابطه معلم- دانش آموز

پرسشنامه رابطه معلم–دانش‌آموز توسط Murray & Zvoch (2011) با هدف سنجش کیفیت رابطه عاطفی–اجتماعی بین معلم و دانش‌آموز در محیط آموزشی طراحی شد. این ابزار بر پایه نظریه‌های دلبستگی و روابط بین‌فردی در روانشناسی تربیتی استوار است و بر این اصل تأکید دارد که رابطه مثبت معلم با دانش‌آموز یکی از عوامل کلیدی در رشد هیجانی، انگیزش تحصیلی و سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان محسوب می‌شود. این پرسشنامه ۱۷ سوال دارد که سه مولفه ارتباط، اعتماد و بیگانگی را می‌سنجد. مولفه ارتباط ۷ سوال، مولفه اعتماد و بیگانگی هر کدام ۵ سوال. نمره گذاری بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه ای از ۱ تا ۵ است. نمره کل رابطه از جمع نمرات به دست می اید. روایی تحلیل عاملی این پرسشنامه در نسخه اصلی ان تایید شده است و روایی همگرایی مثبت و قوی با نمرات پرسشنامه حمایت معلم و تعلق تحصیلی داشته است. ضریب الفای کرونباخ در مطالعه اصلی در کل پرسشنامه ۰/۹۲ و برای مولفه‌های ارتباط، اعتماد و بیگانگی ۰/۸۹، ۰/۸۵ و ۰/۸۲ گزارش شده است. در ایران نیز روایی محتوایی و صوری پرسشنامه تایید شده است. ضریب الفای کرونباخ ۰/۸۷ تا ۰/۹۳گزارش شده است. برای متغیر ارتباط ۰/۸۴، اعتماد ۰/۸۱ و بیگانگی ۰/۷۹ گزارش شده است (بیرامی، هاشمی. فتحی؛ و علایی، ۱۳۹۱).

یافته ها

شرکت کنندگان در پژوهش حاضر، ۱۲۰ دانش اموزان پسر دوره متوسطه دوم بودند که اطلاعات جمعیت شناختی آن ها در جدول ۱آمده است.

جدول ۱: اطلاعات جمعیت شناختی شرکت کنندگان

متغیرها	تعداد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
سن	۱۲۰	۱۶	۱۸	۱۷/۱۹	۱/۸۱
معدل		۱۵/۴	۱۹/۶۷	۱۷/۷۸	۲/۷۵

جدول ۲: میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

منبع متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
دستوری	۴/۲۵	۲/۵۴
استدلالی	۳/۷۶	۱/۷۱
مشارکتی	۲/۶۱	۱/۳۱
تفویضی	۱/۲۳	۱/۱۲
ارتباط	۱۶/۶۱	۵/۲۳
اعتماد	۱۲/۲۰	۴/۰۶
بیگانگی	۱۳/۶۰	۴/۴۱
رفتارهای پرخطر	۸۵/۶۳	۲۲/۲۰

همان طور که نتایج جدول ۱ نشان می دهد، میانگین سنی شرکت کنندگان ۱۷/۱۹ سال با انحراف استاندارد ۱/۸۱ و میانگین معدل تحصیلی ۱۷/۷۸ با انحراف استاندارد ۲/۷۵ بود.

نتایج جدول ۲ نشان می دهد که میانگین سبک دستوری ۴/۲۵ از سبک مشارکتی ۲/۶۱ بیشتر بود که می تواند نشان دهنده این باشد

تمایل بیشتر معلمان به استفاده از سبک‌های دستوری است و میانگین رفتارهای پرخطر ۸۵/۶۳ با انحراف استاندارد ۲۲/۲۰ بود.

جدول ۳: ماتریس همبستگی و اعتبار متغیرها

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. دستوری	۱						
۲. استدلالی	-۰/۳۶**	۱					
۳. مشارکتی	-۰/۴۴**	۰/۴۲*	۱				
۴. تفویضی	-۰/۲۲*	۰/۳۵*	۰/۶۰*	۱			
۵. ارتباط	-۰/۵۱**	۰/۳۸*	۰/۵۹	۰/۴۹*	۱		
۶. اعتماد	-۰/۳۳*	۰/۲۴*	۰/۴۸*	۰/۲۷	۰/۶۲**	۱	
۷. بیگانگی	۰/۴۸**	-۰/۳۱**	-۰/۴۴*	۰/۱۲	۰-/۳۵**	-۰/۳۸**	۱
۸. رفتارهای پر خطر	۰/۳۵*	-۰/۲۱*	-۰/۳۸*	۰/۱۰	-۰/۴۱*	۰-/۳۶*	۰/۵۵*

*P< ۰/۰۵ **P< ۰/۰۱

نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد که بین سبک رهبری و ابعاد رابطه معلم و دانش آموز با رفتارهای پرخطر ارتباط معناداری وجود دارد. سبک دستوری با رفتارهای پرخطر همبستگی مثبت و معناداری دارد. یعنی با افزایش سبک دستوری رفتارهای پرخطر افزایش می یابد. سبک مشارکتی و سبک ارتباط مثبت با معلم با رفتارهای پرخطر همبستگی منفی و معناداری دارد. بیگانگی با ارتباط با معلم همبستگی مثبت و معناداری با رفتارهای پرخطر دارد.

جدول ۴: خلاصه نتایج تجزیه مجموع مجذورات در تحلیل رگرسیون برای پیش‌بینی رفتارهای پرخطر

منبع تغییر	S. S	درجه آزادی	MS	R	R^2	R^2 تعدیل شده	F	سطح معنی‌داری	خطای استاندراد برآورد
رگرسیون	۱۰۱۸/۶۷۱	۴	۲۳۴/۱۶۷	۰/۵۱۷	۰/۴۸۲	۰/۴۵۱	۱۳/۱۲۶	۰/۰۰۱	۱۰/۲۸۹
باقیمانده	۱۲۴۰۳/۶۸۲	۱۹۵	۶۳/۶۰۸						
کل	۱۳۵۲۲/۳۴۵	۱۹۹							

جدول ۵: نتایج ضرایب استاندارد و غیراستاندارد تحلیل رگرسیون جهت پیش بینی رفتارهای پرخطر

مدل	ضرایب غیراستاندارد و استاندارد				آماره‌های چندخطی	
	B	.S. E	β	t	معناداری	VIF	Tolerance
مقدار ثابت	۴۱/۰۲۵	۴/۳۴۶		۹/۴۴۰	۰/۰۰۱		

سبک دستوری	۰/۲۹۶	۰/۲۵۳	۰/۱۲۳	۲/۰۶۷	۰/۰۰۱	۱/۴۸۸	۰/۶۷۲
مشارکتی	-۰/۲۳۳	-۰/۱۶۹	۰/۱۲۲	-۱/۳۸۹	۰/۰۰۱	۱/۵۰۱	۰/۶۶۶
استدلالی	-۰/۰۳۷	-۰/۰۳۷	۰/۱۰۲	-۰/۳۶۴	۰/۷۱۷	۱/۳۱۷	۰/۷۵۹
تفویضی	۰/۰۱۰	۰/۰۱۲	۰/۱۸۳	۰/۰۷	۰/۹۴۷	۳/۵۷۹	۰/۲۹
ارتباط	-۰/۲۱۲	-۰/۶۳۴	۰/۱۸۳	-۳/۴۷	۰/۰۰۱	۳/۴۵۲	۰/۲۷۹
اعتماد	-۰/۰۱۵	-۰/۰۳۷	۰/۲۴۳	-۰/۱۵	۰/۸۷	۱/۵۰۹	۰/۶۶۳
بیگانگی	۰/۱۶۴	۰/۵۸۰	۰/۲۲۶	۲/۵۷	۰/۰۰۱	۱/۷۵۰	۰/۵۷۱

مدل رگرسیون با ورود همزمان همه متغیرهای پیش‌بین، به‌طور معناداری قادر به پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بود (f=۱۳/۱۲۶، P≤۰/۰۰۰۱). ضریب تعیین(R2=۰/۴۸۲) نشان می‌دهد که حدود ۴۸ درصد از واریانس رفتارهای پرخطر توسط متغیرهای واردشده به مدل تبیین می‌شود.

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که سبک دستوری (P≤۰/۰۰۰۱ ß=۰/۲۹۶) و بیگانگی در رابطه معلم–دانش‌آموز (P≤۰/۰۰۰۱ ß=۰/۱۶۴) به‌صورت مثبت و معنادار رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی می‌کنند. در مقابل، سبک مشارکتی (P≤۰/۰۰۰۱ ß=-۰/۲۳۳) و ارتباط مثبت معلم–دانش‌آموز (P≤۰/۰۰۰۱ ß=-۰/۲۱۲) به‌صورت منفی و معنادار با رفتارهای پرخطر مرتبط بودند. متغیرهای سبک استدلالی (P≥۰/۰۵ ß=-۰/۰۳۷)، سبک تفویضی (ß=۰/۰۱۰ P≥۰/۰۵) و اعتماد به معلم (P≥۰/۰۵ ß=-۰/۰۱۵) اثر معناداری در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نداشتند.

بحث و نتیجه گیری

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان بر اساس سبک‌های رهبری معلمان و کیفیت رابطه معلم–دانش‌آموز بود. نتایج نشان داد که مدل رگرسیونی پژوهش از توان پیش بینی کننده مطلوبی برخوردار است و متغیرهای واردشده توانستند حدود ۴۸ درصد از واریانس رفتارهای پرخطر نوجوانان را پیش–بینی کنند. این یافته همسو با نتایج پژوهش(2020) Frühauf, & Kopp و Lu, & et al (2024) است. این یافته نشان می‌دهد که عوامل مدرسه‌محور، به‌ویژه شیوه‌های رهبری و کیفیت روابط بین‌فردی در مدرسه، نقش معناداری در بروز یا کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان می‌توانند ایفا کنند. نتایج نشان داد سبک رهبری دستوری به‌صورت مثبت و معنادار رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی می‌کند. این یافته قابل تبیین در چارچوب نظریه خودتعیین‌گری است؛ به‌گونه‌ای که سبک‌های دستوری با تأکید بر کنترل بیرونی، کاهش خودمختاری و نادیده‌گرفتن نیازهای روان‌شناختی بنیادین نوجوانان، می‌توانند منجر به واکنش‌های مقابله‌ای، پرخاشگری پنهان و گرایش به رفتارهای پرخطر شوند. پژوهش‌های پیشین نیز نشان داده‌اند که کنترل سخت‌گیرانه و ارتباط اقتدارگرایانه در مدرسه با افزایش خشم، بیگانگی از مدرسه و رفتارهای مسئله‌ساز همراه است (Chung-Do & et al, 2017). در مقابل، سبک رهبری مشارکتی به‌صورت منفی و معنادار رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی کرد. این سبک با فراهم‌کردن فرصت مشارکت، شنیده‌شدن و احساس ارزشمندی برای دانش‌آموزان، می‌تواند احساس تعلق به مدرسه و مسئولیت‌پذیری را افزایش دهد و در نتیجه نقش محافظتی در برابر رفتارهای پرخطر ایفا کند. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های Hennessy, Tanner-Smith, Finch, Sathe & Kugley, (2018); Lu, & et al (2024) همسو است که نشان دادند مشارکت و احساس تعلق مدرسه‌ای با کاهش رفتارهای پرخطر در نوجوانان مرتبط است. در این پژوهش، سبک‌های استدلالی و تفویضی نقش معناداری در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نداشتند. این یافته می‌تواند ناشی از شرایط فرهنگی و ساختار آموزشی مدارس ایران باشد؛ به‌طوری که تفویض اختیار بدون زیرساخت حمایتی و آموزش مهارت‌های خودتنظیمی ممکن است برای نوجوانان کارکرد محافظتی نداشته باشد. پژوهش(2024) ,.Lu, & et al نیز نشان می‌دهد که اثر سبک‌های مدیریتی به‌شدت وابسته به بافت فرهنگی، سن دانش‌آموزان و سطح نظارت مدرسه است.

یافته‌ها نشان دادند که ارتباط مثبت معلم–دانش‌آموز به‌صورت منفی و معنادار رفتارهای پرخطر را پیش‌بینی می‌کند، در حالی که بیگانگی در رابطه با معلم پیش‌بینی‌کننده مثبت رفتارهای پرخطر بود. این نتایج مؤید دیدگاه‌های مبتنی بر نظریه دلبستگی

است که معلم را به‌عنوان یک «چهره دلبستگی ثانویه» در دوره نوجوانی در نظر می‌گیرد. رابطه‌ای مبتنی بر حمایت، احترام و ارتباط هیجانی می‌تواند احساس امنیت روانی نوجوان را افزایش داده و از گرایش او به رفتارهای پرخطر بکاهد (Roorda, & et al., 2017). در مقابل، بیگانگی و احساس طردشدگی از سوی معلم می‌تواند منجر به کاهش پیوند مدرسه‌ای، افزایش رفتارهای مقابله‌ای و گرایش به گروه همسالان پرخطر شود. این یافته با نتایج Langobardi, & et al., (2019) و Chung-Do & et al., (2017) همسو است که بیگانگی مدرسه‌ای را یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های قوی رفتارهای پرخطر معرفی کرده‌اند. یکی از یافته‌های ناهمسو پژوهش حاضر، عدم معناداری متغیر اعتماد به معلم در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر بود. در حالی که در مطالعه Lu, & et al (2024) اعتماد را عامل محافظتی مهمی گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر این متغیر پس از کنترل سایر مؤلفه‌ها معنادار نشد. این تفاوت می‌تواند ناشی از همپوشانی مفهومی اعتماد با مؤلفه ارتباط باشد یا اینکه اعتماد به‌تنهایی، بدون تجربه تعامل گرم و مشارکتی، برای کاهش رفتارهای پرخطر کافی نباشد. همچنین ممکن است نوجوانان اعتماد شناختی به معلم داشته باشند، اما در سطح هیجانی همچنان احساس فاصله و بیگانگی کنند.

به‌طور کلی، یافته‌های پژوهش حاضر نشان می‌دهد که رفتارهای پرخطر نوجوانان نه‌تنها متأثر از ویژگی‌های فردی و خانوادگی، بلکه به‌شدت تحت تأثیر کیفیت تعاملات مدرسه‌ای قرار دارند. سبک‌های رهبری دستوری و روابط مبتنی بر بیگانگی می‌توانند نقش خطرزا داشته باشند، در حالی که سبک‌های رهبری و ارتباط مثبت معلم–دانش‌آموز به‌عنوان عوامل محافظتی عمل می‌کنند. این نتایج بر ضرورت بازنگری در شیوه‌های مدیریتی مدارس و تقویت مهارت‌های ارتباطی معلمان در نظام آموزشی تأکید دارد.

این پژوهش در این زمینه که صرفا در گروه دانش آموزان پسر متوسطه دوم شهر یزد انجام شد در تعمیم نتایج به گروه دختران و دیگر شهرها باید احتیاط کرد. همچنین متغیرهای فرهنگی و اجتماعی مانند طلاق والدین و وضعیت اقتصادی در این پژوهش کنترل نشده است که پیشنهاد می شود در پژوهش های اینده گروه دانش آموزان از نظر این متغیرها بررسی شوند. همچنین با توجه به رابطه سبک رهبری معلمان در کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان بهتر است، دوره های اموزشی برای مدیران و معلمان مدرسه نیز انجام شود.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت‌کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می‌دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافعی در انجام و نگارش آن ندارند.

منابع فارسی

بهادیوند، سمیرا؛ دوستی ایرانی، امین؛ کرمی، منوچهر؛ قربانی، مصطفی؛ یونس، محمدی (۱۴۰۰). شیوع رفتارهای پرخطر در بین نوجوانان ایرانی: مطالعه مرور منظم و متاانالیز. نشریه آموزش و سلامت جامعه، ۸(۲)، ۱۳۵-۱۴۲.

بیرامی، منصور؛ هاشمی.تورج.، فتحی؛ اذر.اسکندر، و علایی، پروانه. (۱۳۹۱). قلدری ستنی و ساسیبری در نوجوانان دختر مدارس راهنمایی: نقش کیفیت ارتباط معلم دانش آموز. فصلنامه روانشناسی تربیتی، ۸(۲۶)، ۱۵۲-۱۷۵.

حسینی، حدیثه السادات. (۱۴۰۴) رابطه سبک‌های دلبستگی با رفتارهای پرخطر نوجوانان. مجله روان‌شناسی مدرسه،۱۴(۱)، ۲۳-۴۱.

دلاور، علی(۱۴۰۱) .روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی (ویرایش جدید). تهران: انتشارات رشد.

سروری، محسن(۱۴۰۲) .الگوهای ارتباطی خانواده و رفتارهای پرخطر نوجوانان: نقش میانجی تنظیم هیجان. پژوهش‌های روان‌شناسی خانواده، ۱۰(۳)، ۸۷-۱۰۴.

علیزاده، محمد علی (۱۴۰۲). نقش سیستم‌های فعال‌سازی و بازداری رفتاری در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر نوجوانان. فصلنامه روان‌شناسی تحولی، ۱۹(۲)، ۱۴۵-۱۶۲.

کهنسال نالکیاشری، سعیده.، اسدی مجره، اسدی؛ اکبری، بهمن (۱۴۰۱). سبک‌های فرزندپروری و رفتارهای پرخطر نوجوانان: نقش میانجی تنظیم هیجان .فصلنامه سلامت روان کودک و نوجوان، ۸(۲)، ۵۵-۷۲.

محمدی، بابک، و روضوی، علی (۱۳۹۵) .بررسی روایی و پایایی پرسشنامه سبک‌های رهبری هرسی و بلانچارد در جامعه ایرانی .فصلنامه مدیریت آموزشی،۹(۱)، ۳۳-۵۲

فهرست منابع

Alizadeh, M. A. (2023). The role of behavioral activation and inhibition systems in predicting high-risk behaviors in adolescents. Developmental Psychology Quarterly, 19(2), 145-162. [Persian]

Bahadvand, S., Dousti Irani, A., Karami, M., Ghorbani, M., & Yousefi, M. (2021). Prevalence of high-risk behaviors among Iranian adolescents: A systematic review and meta-analysis study. Journal of Community Health Education, 8(2), 135-142. [Persian]

Birami, M., Hashemi, T., Fathi, A., & Alaei, P. (2012). Traditional and cyber bullying in female middle school adolescents: The role of teacher-student relationship quality. Quarterly Journal of Educational Psychology, 8(26), 152-175. [Persian]

Chung-Do, J. J., Goebert, D. A., Hamagani, F., Chang, J. Y., & Hishinuma, E. S. (2017). Understanding the role of school connectedness and its association with violent attitudes and behaviors among an ethnically diverse sample of youth. Journal of Interpersonal Violence, 32(9), 1421–1446. https://doi.org/10.1177/0886260515587669

Delavar, A. (2022). Research methods in psychology and educational sciences (New ed.). Tehran: Roshd Publications. [Persian]

Frühauf, A., & Kopp, M. (2020). Risk-taking behaviour and aspects of adolescents' participation in high-risk sports. Praxis der Kinderpsychologie und Kinderpsychiatrie, 69(2), 98–108. https://doi.org/10.13109/prkk.2020.69.2.98

Gage, N.A., Grasley-Boy, N., Pico, D.L., & Spybrookk, J. (2022). Teacher classroom management practices and student risk behavior: The role of teacher-student interaction quality. Journal of school psychology, 92, 234-251. https://doi.org/10.4073/csr.2011.4

Hennessy, E. A., Tanner-Smith, E. E., Finch, A. J., Sathe, N., & Kugley, S. (2018). Recovery schools for improving behavioral and academic outcomes among students in recovery from substance use disorders: A systematic review. Campbell Systematic Reviews, 14(1), 1–86. https://doi.org/10.4073/csr.2018.2

Hosseini, H. S. (2025). The relationship between attachment styles and high-risk behaviors in adolescents. School Psychology Journal, 14(1), 23-41. [Persian]

Ko, M. Y., Rosenberg, S. M., Meza, B. P., Dudovitz, R. N., Dosanjh, K. K., & Wong, M. D. (2023). Perceptions of school climate shape adolescent health behavior: A longitudinal multischool study. Journal of School Health, 93(6), 475–484. https://doi.org/10.1111/josh.13295

Kohansal Nalkiashari, S., Asadi Majreh, S., & Akbari, B. (2022). Parenting styles and adolescent high-risk behaviors: The mediating role of emotion regulation. Child and Adolescent Mental Health Quarterly, 8(2), 55-72. [Persian]

Langobardi, C., Prino, L. E., Marengo, D., & Settanni, M. (2019). Student–teacher relationships as a protective factor for school adjustment during adolescence. Journal of Adolescence, 72, 1–9. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2019.02.003

Li, X., Bergin, C., & Olsen, A. A. (2022). Positive teacher-student relationships may lead to better teaching. Learning and Instruction, 80, 101581.

Lu, Y., Low, S., Bhochhibhoya, S., Dragicevic, A., Baumler, E., & Temple,

J. R. (2024). A multilevel latent class analysis of adolescent engagement in interpersonal violence: The role of stressful life events, school climate, and school characteristics. Psychology of Violence, 14(1), 1–12. https://doi.org/10.1037/vio0000456

Mohammadi, B., & Rozavi, A. (2016). Validity and reliability of the Hersey and Blanchard leadership styles questionnaire in the Iranian population. Educational Management Quarterly, 9(1), 33-52. [Persian]

Roorda, D. L., Jak, S., Zee, M., Oort, F. J., & Koomen, H. M. Y. (2017). Affective teacher–student relationships and students' engagement and achievement: A meta-analytic update. Review of Educational Research, 87(2), 1–37. https://doi.org/10.3102/0034654316679323

Sarvari, M. (2023). Family communication patterns and adolescent high-risk behaviors: The mediating role of emotion regulation. Family Psychology Research, 10(3), 87-104. [Persian]

Steinberg, L. (2021). Adolescence (12th ed.). New York, NY: McGraw-Hill Education.